

राष्ट्रीय कृषी विकास योजनेअंतर्गत पशुवैद्यक पदवीधर/पशुवैद्यक पदविका धारक यांचे मार्फत गाई म्हशींमध्ये “शेतकऱ्यांच्या दारात कृत्रिम रेतन सुविधा उपलब्ध करून देणे” या रु. ७३.९१ कोटी च्या प्रकल्पास प्रशासकीय मंजूरी प्रदान करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग,
शासन निर्णय क्र. राकृवि-२०२१/प्र.क्र.१३८/पदुम-४,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय विस्तार, मुंबई-३२
दिनांक :- ०१ नोव्हेंबर, २०२१.

- वाचा :** १. राष्ट्रीय कृषि विकास योजना कक्ष यांचे पत्र क्र.आरकेव्ही-०२२१/प्र.क्र.२५/१४-ए, दि. ४.०३.२०२१ अन्वये दि. १० मे, २०२१ रोजी पार पडलेल्या राज्यस्तरीय प्रकल्प मंजूरी समितीच्या सभेचे निर्गमित केलेले इतिवृत्त.
२. आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे कार्यालयीन पत्र क्र.एफवायपी-२१ (२२)/सीआर-३४/ २२२२/आरकेव्हीवाय/२०१९, दि.१५.०९.२०२१.

प्रस्तावना :-

२० व्या पशुगणने नुसार राज्यात एकूण ८९ लक्ष पैदासक्षम पशुधन (गायी व म्हशी) असून, त्यांच्यामध्ये राज्यातील ४,८४७ पशुवैद्यकीय संस्था, दुध संघ व इतर खाजगी संस्थांमार्फत गाई-म्हशींमध्ये कृत्रिम रेतनाचे कार्य करण्यात येते. सन २०२०-२१ या वर्षात शासकीय पशुवैद्यकीय दवाखाने, दुध संघ व इतर खाजगी संस्थांमार्फत एकूण ३४.२५ लक्ष कृत्रिम रेतने करण्यात आलेली असून, शासकीय पशुवैद्यकीय संस्था, सेवाभावी संस्था, दूध संघ, खाजगी कृत्रिम रेतन व्यावसायिक यांच्या कडून या पैदासक्षम गायी व म्हशीं पैकी १९ टक्के गाई / म्हशींना कृत्रिम रेतनाच्या सेवा पुरविल्या जातात. पैदासक्षम पशुधनाच्या किमान ७० टक्के पशुधनास कृत्रिम रेतन सुविधा होणे आवश्यक आहे. त्यासाठी राज्यातील अधिकाधिक पैदासक्षम पशुधनास कृत्रिम रेतन सेवा पुरवून त्याद्वारे उच्चतम अनुवंशीकतेच्या कालवडी / सुधारित जातीच्या पारड्यांची निर्मिती व एकूण दुध उत्पादन वाढण्याच्या दृष्टीने “शेतकऱ्यांच्या दारात कृत्रिम रेतन सुविधा पुरवणे” हा प्रकल्प राष्ट्रीय कृषी विकास योजनेअंतर्गत दि. १० मे, २०२१ रोजी पार पडलेल्या राज्यस्तरीय प्रकल्प मंजूरी समितीच्या सभेमध्ये मंजुरीसाठी सादर करण्यात आला होता.

या प्रकल्पामुळे कृत्रिम रेतनाची व्यापकता वाढवून राज्याचे दूध उत्पादन वार्षिक ४ टक्के दराने वाढवण्याच्या दृष्टीने जास्तीत जास्त पैदासक्षम गाई-म्हशींमध्ये कृत्रिम रेतनकरून वासरे /पारड्या निर्माण केल्यास राज्याचे दूध उत्पादन वाढून शेतकऱ्यांचे आर्थिक उत्पन्न सुद्धा वाढण्यास मदत होणार आहे. सदर प्रकल्पाअंतर्गत ४८४७ सेवादात्यांची निवड करून, त्यांना प्रति पशुवैद्यकीय संस्थेतर्गत नेमून दिलेल्या कार्यक्षेत्रातील पैदासक्षम गायी म्हशींमध्ये प्रतिवर्ष ३०० कृत्रिम रेतनांचे

लक्षांक देऊन या द्वारे राज्यामध्ये प्रतिवर्ष १५ लाख कृत्रिम रेतने केली जाणार आहेत. त्यापोटी ५.०० लाख वासरे / पारड्या निर्माण होणे अपेक्षित असून, निसर्ग नियमानुसार ५०% नर-मादी याचा विचार केला असता प्रति वर्ष २.५० लक्ष उच्च वंशावळीच्या कालवडी / पारड्या निर्माण होणे अपेक्षित आहे. या निर्माण झालेल्या कालवडी / पारड्या व्याल्यानंतर एका कालवडी / पारडीपासून प्रतिवर्ष किमान, १५०० लिटर दूध उत्पादनाचा सरासरी विचार करता, त्याद्वारे राज्याच्या दूध उत्पादनामध्ये प्रतीवर्षी ३.७५ लाख मे. टन. इतकी वाढ होणे अपेक्षित आहे. यासाठी, “शेतकऱ्यांच्या दारात कृत्रिम रेतन सुविधा पुरवणे” या प्रकल्पास दि. १० मे, २०२१ रोजी पार पडलेल्या राष्ट्रीय कृषी विकास योजनेच्या २९ व्या राज्यस्तरीय प्रकल्प मंजूरी समितीच्या सभेत मान्यता प्रदान करण्यात आलेली आहे. त्या अनुषंगाने खालील प्रमाणे शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

शासन निर्णय:

राष्ट्रीय कृषी विकास योजनेअंतर्गत पशुवैद्यक पदवीधर / पदविकाधारक यांच्यामार्फत गाई-म्हशींमध्ये “शेतकऱ्यांच्या दारात कृत्रिम रेतन सुविधा उपलब्ध करून देणे” या रु. ७३.९१ कोटी खर्चाचा प्रकल्प सन २०२१-२२ ते २०२२-२३ या दोन वर्षाकरिता राबविण्यास याद्वारे शासनाची प्रशासकिय व वित्तिय मान्यता प्रदान करण्यात येते आहे.

सदरचा प्रकल्प राष्ट्रीय कृषी विकास योजनेअंतर्गत प्रत्यक्ष निधी उपलब्ध होण्याच्या अधिन राहून राबविण्यात यावा.

प्रकल्पाचे कार्यक्षेत्र: सदरचा प्रकल्प राज्यातील ४,८४७ पशुवैद्यकीय संस्थांच्या कार्यक्षेत्रांतर्गत असलेल्या गावांमध्ये राबविण्यात यावा.

प्रकल्पाच्या अटी व शर्ती :-

१. राज्यस्तरावर या योजनेचे सनियंत्रण आयुक्त पशुसंवर्धन हे करतील तर, योजनेची अंमलबजावणी करण्याची जबाबदारी मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, नागपूर यांची राहिल. सदर प्रकल्पाचे सनियंत्रण विभागीय स्तरावर संबंधित प्रादेशिक सहआयुक्त पशुसंवर्धन, जिल्हा स्तरावर संबंधित जिल्हा पशुसंवर्धन उपआयुक्त व जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद हे करतील.
२. सदरच्या प्रकल्पास आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी तांत्रिक मंजूरी प्रदान करावी.
३. या प्रकल्पांतर्गत शेतकऱ्यांच्या दारात गाई-म्हशींमध्ये कृत्रिम रेतनाच्या सेवा उपलब्ध करून देण्यासाठी प्राधान्याने पशुवैद्यक पदवीधर / पदविकाधारक यांची निवड करून त्यांना या प्रकल्पाकरिता सेवादाता असे संबोधण्यात यावे.
४. प्रकल्पांतर्गत सेवादात्यांची निवड मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, नागपूर यांनी बाह्यस्रोताद्वारे करावी. बाह्ययंत्रणेद्वारे सेवा उपलब्ध करून घेताना वित्त विभागाच्या दि.२७.०९.२०१०, दि.०२.०२.२०१३, दि.०२.१२.२०१३, दि.०२.०८.२०१६ व दि.३०.०९.२०२० च्या शासन परिपत्रकातील मार्गदर्शक सूचनांचे पालन करण्याची दक्षता घेण्यात यावी.

५. संबंधित जिल्ह्याचे जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त व जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी त्यांच्या जिल्ह्यातील सर्व पशुवैद्यकीय संस्थांच्या कार्यक्षेत्राचे नकाशे तयार करून पशुवैद्यकीय संस्थेच्या कार्यक्षेत्रातील गावनिहाय प्रजननक्षम गाई-म्हशींच्या संख्येनुसार पशुवैद्यकीय संस्थेला दिलेले कृत्रिम रेतनाचे लक्षांक व त्या व्यतिरिक्त सेवादात्यांनी करावयाच्या प्रतिवर्ष ३०० कृत्रिम रेतनाचा लक्षांक पूर्ण करण्यासाठी कालबद्ध नियोजन आराखडा तयार करावा.
६. या कार्यक्रमाची अंमलबजावणी राष्ट्रीय कृषी विकास योजनेअंतर्गत प्रत्यक्ष उपलब्ध होणाऱ्या निधीस अधिन राहून करण्यात यावी.
७. सेवादात्यांस प्रति कृत्रिम रेतनास रु. १००/- (अक्षरी रु. शंभर मात्र) एवढे प्रोत्साहनपर मानधन त्यांनी कृत्रिम रेतनाची नोंद INAPH प्रणालीवर केल्याची खातरजमा झाल्यानंतर देय राहिल.
८. सेवादात्यांस त्यांनी केलेल्या कृत्रिम रेतनाद्वारे जन्मलेल्या संकरित वासरे / सुधारित जातीच्या पारड्यांच्या पडताळणीनंतर तसेच, त्याची नोंद त्यांनी INAPH प्रणालीवर केल्याची खातरजमा झाल्यानंतरच प्रति वासरू रु. ५००/- (अक्षरी रु. पाचशे मात्र) एवढे प्रोत्साहनपर मानधन त्यांना देय राहिल.
९. सेवादात्यास नेमून दिलेल्या गावांमधील गायवर्गीय, म्हैसवर्गीय, वराह, शेळी व मेंढी वर्गीय पशुधनांचे टॅगिंग व त्याच्या अनुषंगीक नोंदी, पशु-पक्षांना करावयाचे सर्व रोगप्रतिबंधक लसीकरण व त्याच्या नोंदी, कृत्रिम रेतन व अनुषंगिक नोंदी INAPH वर करणे, तसेच वेळोवेळी निर्देशित केलेल्या इतर अनुषंगिक दवाखान्यातील दैनंदिन कामकाजासाठी प्रतिमाह रु. २,५००/- (अक्षरी रु. दोन हजार पाचशे मात्र) एवढे प्रोत्साहनपर मानधन देय राहिल.
१०. सेवादात्यास कृत्रिम रेतन कार्यसाठी लागणाऱ्या मुलभूत सुविधा म्हणजेच कृत्रिम रेतन संच (different capacities LN₂ Containers, AI Gun, Thawing Tray, Forceps, Thermometer, Thermos Flasks, Scissors इत्यादी जड वस्तुसंग्रहात मोडणाऱ्या बाबी) व सामग्री (Frozen Semen Doses, Liquid Nitrogen, AI Sheaths, Tissue Paper and Hand gloves, इत्यादी केंद्र शासनाने विहित केलेल्या SOP मध्ये समाविष्ट केलेल्या बाबी) यांचा प्रकल्प कालावधीत १०० टक्के अनुदानावर (राष्ट्रीय कृषी विकास योजनेअंतर्गत प्राप्त निधी मधून) महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, नागपूर यांचे मार्फत पुरवठा करण्यात यावा.
११. या योजनेअंतर्गत सेवादात्याने शेतकऱ्याकडील गायी-म्हशीमध्ये शेतकऱ्याच्या दारात कृत्रिम रेतनाची सेवा पुरविणे आवश्यक असून, या प्रित्यर्थ त्याने शेतकऱ्याकडून प्रति कृत्रिम रेतनासाठी केवळ रु. ४१/- सेवाशुल्क आकारावयाचे आहे. कोणत्याही परिस्थितीत यापेक्षा जास्त सेवाशुल्काची आकारणी करण्यात येवू नये. प्राप्त झालेल्या सेवाशुल्काचा नियमितपणे भरणा संबंधित पशुवैद्यकीय संस्थाप्रमुखाकडे करण्यात यावा.
१२. संबंधित पशुवैद्यकीय संस्थाप्रमुख यांनी सेवादात्यांनी केलेल्या कृत्रिम रेतनाची किमान १० टक्के पडताळणी रॅन्डम पद्धतीने शेतकरी पशुपालकांची प्रत्यक्ष भेट घेऊन करावी.
१३. या योजनेअंतर्गत जन्मलेल्या वासरांना सेवादात्याने टॅगिंग करून त्याची नोंद INAPH प्रणालीवर घेणे बंधनकारक राहिल. सेवादात्यांमार्फत केलेल्या कृत्रिम रेतनापासून जन्मलेल्या संकरित वासरांची / म्हशींच्या सुधारित पारड्यांची १०० टक्के प्रत्यक्ष पडताळणी व त्याची INAPH प्रणालीवरील नोंद घेतल्याची खातरजमा नजीकच्या पशुवैद्यकीय संस्थेवरील

- अधिकारी / कर्मचारी यांनी केल्यानंतर व तसे प्रमाणपत्र त्यांच्याकडून प्राप्त झाल्यानंतरच सेवादात्यास वासरू जन्मल्यानंतर देय प्रोत्साहनपर रक्कम अदा करण्यात यावी.
१४. सेवादात्यांना त्यांनी केलेल्या कृत्रिम रेतन व कृत्रिम रेतनाद्वारे जन्मलेल्या वासरांसाठी द्याव्या लागणाऱ्या प्रोत्साहनपर रकमेसाठी त्यांनी केलेल्या तांत्रिक कामाच्या मासिक अहवालानुसार व पडताळणीनुसार संबंधित जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त यांनी त्यासाठी लागणाऱ्या निधीची मागणी मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, नागपूर यांचेकडे दरमहा करावी व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, नागपूर यांनी त्याप्रमाणे प्रोत्साहनपर रकमेचा निधी संबंधित जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त यांना उपलब्ध करून द्यावा. जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त यांनी सेवादात्यांना द्यावयाची प्रोत्साहनपर रक्कम त्यांच्या बँक खात्यात थेट लाभ हस्तांतरणाद्वारे (DBT) जमा करावी.
१५. प्रकल्पांतर्गत मंजूर करण्यात आलेला बाबनिहाय निधी हा “परिशिष्ट- अ” मध्ये नमूद बाबींसाठी प्रकल्पाच्या सविस्तर प्रकल्प अहवालात (DPR) समाविष्ट मंजूर घटकांकरिता खर्च करण्यात यावा. सदरचा खर्च करतांना उद्योग, उर्जा व कामगार विभाग, वित्त विभाग तसेच पशुसंवर्धन विभागामार्फत वेळोवेळी निर्गमित करण्यात आलेले खरेदीविषयक शासन निर्णय / परिपत्रके यामध्ये नमूद तरतुदीनुसार विहित शासकीय कार्यप्रणालीचा अवलंब करण्यात यावा.
१६. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, नागपूर यांनी या प्रकल्पासाठी मंजूर करण्यात आलेल्या निधीबाबत झालेल्या खर्चाचे स्वतंत्र लेखे जी.एफ.आर. नियम क्रमांक १४९ अन्वये विहित केलेल्या पद्धतीप्रमाणे ठेवावेत व झालेल्या खर्चाचा अहवाल, लेखांच्या संदर्भात झालेले लेखापरीक्षण यासंबंधी माहिती आयुक्त पशुसंवर्धन, पुणे यांना सादर करावी.
१७. सदर प्रकल्पासाठी उपलब्ध करून दिलेल्या निधीचे विहित प्रपत्रातील उपयोगिता प्रमाणपत्र आयुक्त पशुसंवर्धन, पुणे यांनी शासनास सादर करावे. वितरित केलेल्या निधीचे उपयोगिता प्रमाणपत्र प्राप्त न झाल्यास उर्वरित निधी वितरित केला जाणार नाही. तसेच वितरीत निधी विहित कालावधीत खर्च न केल्यास प्रकल्प कोणत्याही टप्प्यावर रद्द करण्यात येईल.
१८. हा प्रकल्प राबवून झाल्यानंतर मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, नागपूर यांनी प्रकल्पाचा फलनिष्पत्ती अहवाल आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना सादर करावा. आयुक्त पशुसंवर्धन, पुणे यांनी सदरचा फलनिष्पत्ती अहवाल त्यांच्या स्वयंस्पष्ट अभिप्रायासह शासनास सादर करावा.
१९. सदरचा प्रकल्प राज्यस्तरीय प्रकल्प मंजूरी समितीच्या दि. १० मे, २०२१ रोजीच्या बैठकीच्या इतिवृत्तातील निर्देश तसेच, राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार राबविण्यात यावा.
२०. या प्रकल्पाचा समावेश संबंधित जिल्ह्याच्या जिल्हा कृषि आराखड्यात (C-DAP) करण्यात येऊन तसे, राष्ट्रीय कृषि विकास योजना कक्ष यांना आणि शासनास कळविण्यात यावे.
२१. केंद्र शासनाने विकसित केलेल्या आरडीएमआयएस (RDMIS) प्रणालीवर या प्रकल्पाची माहिती भरण्यात यावी व उपकरणांचे Geo-tagging करण्यात यावे. तसेच, प्रकल्पाच्या आर्थिक खर्चाचा व भौतिक साध्याचा मासिक प्रगती अहवाल नियमितपणे शासनास सादर करावा.

२२. प्रकल्प राबविताना त्याची अंमलबजावणी, सनियंत्रण आणि मुल्यमापन करणे याबाबत आवश्यक तो समन्वय अंमलबजावणी यंत्रणांनी आयुक्त कृषि, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांच्याशी ठेवावा.

२३. आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी सदर प्रकल्पाच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी आवश्यक त्या सविस्तर मार्गदर्शक सूचना क्षेत्रिय कार्यालयास तात्काळ निर्गमित कराव्यात.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२११२२७१७०३५५०९०९ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात आलेला आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(डॉ. संजय वि. डोईजोडे)
अवर सचिव महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. मुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव
२. मा. उपमुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव
३. मा. मंत्री (पशुसंवर्धन) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२
४. मा. राज्यमंत्री (पदुम) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२
५. सचिव (कृषि) कृषि व पदुम विभाग मंत्रालय, मुंबई-३२
६. आयुक्त पशुसंवर्धन, पशुसंवर्धन आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
७. आयुक्त कृषि, कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
८. जिल्हाधिकारी (सर्व)
९. उपसचिव (राष्ट्रीय कृषि विकास योजना कक्ष) कृषि व पदुम विभाग मंत्रालय, मुंबई
१०. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, नागपूर
११. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता / लेखा परीक्षण), मुंबई / नागपूर.
१२. प्रादेशिक सहआयुक्त पशुसंवर्धन (सर्व)
१३. जिल्हा पशुसंवर्धन उपआयुक्त (सर्व)
१४. जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
१५. अवर सचिव, पदुम-३, कक्ष अधिकारी पदुम-१, २ व १६, कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१६. निवड नस्ती पदुम-४.

Improving A. I. Delivery System - Through Sevadata During FY 2020-21 & 2021-22					
Sr. No.	Items	Approximate Quantity	Approximate Cost per unit (Rs.)	Requirement of Funds in (Rs.)	Rs. Crore
1	Procurement of frozen semen doses @ 315 doses / sevadata, for 4847 sevadas	1526805	25	38170125	3.82
2	Procurement of 30000 sex sorted frozen semen doses @ Rs575/- per dose	30000	575	17250000	1.725
3	Procurement of LN2 @ 40 ltrs. Per sevadata per month for 12 months	2326560	17	39551520	3.96
4	Purchase of LN2 containers	0	0	0	0
	LN2 container - 3 litr capacity	4847	6016	29159552	2.92
	LN2 container - 50 litr capacity	4847	15680	76000960	7.6
	LN2 container - 500 litr capacity	5	1200000	6000000	0.6
5	Procurement of A.I. Guns with container	5500	750	4125000	0.41
6	Procurement of A.I. Sheaths @ 315 sheaths for each sevadata, for 4847 sevadas	1526805	1.24	1893238.2	0.19
7	Thermometer - Sevadata will be provided with 4 thermometer every year. Each thermometer will cost Rs. 80.00	19388	80	1551040	0.16
8	Hand gloves @ 1 glove per A.I. cost Rs. 5.00 per glove.	1454100	5	7270500	0.73
9	Tissue paper @ 1 per A.I. cost Re. 1.00 per paper.	1454100	1	1454100	0.15
10	Scissors @ Rs. 150/-	4847	150	727050	0.07
11	Forceps @ Rs. 200/-	4847	200	969400	0.1
12	Thawing tray @ Rs. 150/-	4847	150	727050	0.07
13	Thermos flask @ Rs. 250/-	4847	250	1211750	0.12
14	Procurement of Ear Tags	0	0	0	0
15	Training to Sevadas - AI, Tagging etc. @ Rs.3000 per Sevadata	4847	3000	14541000	1.45
16	Remuneration to Sevadas for AI				
	Remuneration to Sevadas for AI @ Rs.100 per AI(Average 300 AI per year)	1454100	100	145410000	14.54
	Stationary for record keeping 4 registers every year.	19388	200	3877600	0.39
	Remuneration to Sevadas for Data Entry of Tagging, AI & Other works @ Rs.2500 per month	4847	3000	145410000	14.54
	Publicity & Propaganda @ Rs.30000 to each District	34	30000	1020000	0.1
	Data entry operators at State level @Rs.20000/month/DEO for two years	3	1440000	1440000	0.144
17	computerization	0	0	0	0
	Netbook / Tabs @ Rs. 20,000 for 4847 Vety officer, 2 COM office, 2 MLDB & 33 DDC. In first yr – 2500 & 2384 in next yr.	0	0	0	0
	Wireless internet @ Rs. 1500 for 4847 Vety officer, 2 COM office, 2 MLDB & 33 DDC. In first yr - 2500 & 2384 in next yr.	0	0	0	0
	Monthly charges for Wireless internet @ Rs. 275 for 4847 Vety officer, 2 COM office, 2 MLDB & 33DDC. In first yr - 2500 & 2384 in next yr.	0	0	0	0
18	Remuneration to Sevadas for Calf born				
	Remuneration to Sevadas for Calf born @ Rs.500 per Calf (Average 80 calves per year)	387760	500	193880000	19.39
	Total cost for 2 years (Rs.)			739949885	73.179
	1% administrative cost			7300000	0.73
	Total grant required			739100000	73.91

*Inter-componental expenditure changes are permitted subject to limitation of overall project cost of Rs.73.91 Cr.